

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرحله‌ی آماده‌سازی فایل

پایاده سازی	تصحیح و ویرایش اولیه	ذکر مأخذ	ویرایش نهایی

حیا و عفاف حضرت زهرا (ع)

موضوعی را که به یاری خدا می‌خواهیم به آن بپردازیم نقش الگویی حضرت فاطمه زهرا (ع) برای همه‌ی بشریت است. قبلاً هم گفتیم که شخصیت حضرت فاطمه زهرا (ع) فراتر از ظرفیت و درک و شناخت بشری است. حضرت زهرا (ع) لیلۃ‌القدر عالم هستی است، راز و سرّ و رمز مخفی دستگاه الوهیت است و احدی از خلق، حتی انبیا الهی به بلندای مقام آن بزرگوار راه پیدا نکردند. همان‌طور که در روایتی از امام صادق (ع) آمده است علت اینکه نام حضرت زهرا (ع) فاطمه قرار گرفت، این بود که همه‌ی خلق از دستیابی به معرفت آن بزرگوار بریده و محرومند. منتها با بهره‌گیری از منابع روایات اهل بیت (ع) سعی می‌کنیم در حدّ درک و فهم و معرفت خودمان به ابعادی از شخصیت آن حضرت بپردازیم، علت اینکه به سراغ روایات می‌رویم و به بازخوانی روایات مشغول می‌شویم بیشتر به خاطر این است که کم‌کم عادت کنیم از متون دست اول دینی بهره بگیریم تا اطلاعات موثّق تر و اصیل‌تر در دسترسمان قرار بگیرد و ورای استنباطات و برداشت‌های نویسندگان و مؤلفان، به خود گفته‌های معصومین (ع) راه پیدا کنیم؛ لذا به روایاتی درباره‌ی این بعد از شخصیت حضرت (ع) می‌خواهیم بپردازیم تا به عنوان یک الگو برای همه‌ی ما باشد. ممکن است این تصوّر به ذهن بیاید که حضرت زهرا (ع) فقط برای خانم‌ها الگو هستند در حالی که نقش الگویی حضرت زهرا (ع) فراتر از این حرف‌هاست.

قرآن کریم در معرفی الگوهای ایمانی کار بسیار ظریفی کرده است به خاطر اینکه زمینه را برای بهره‌مندی ما از شخصیت والای حضرت زهرا (ع) فراهم کند وقتی که می‌خواهد برای مؤمنین الگو نشان دهد که چگونه می‌توان در عرصه‌ی ایمان عمیق و واقعی و ثابت بود، همسر فرعون را مثال می‌زند و او را به عنوان سمبلی برای ایمان معرفی می‌کند و می‌گوید: **ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا** نمی‌گوید **لِلْمُؤْمِنَاتِ**؛ می‌گوید برای همه‌ی مؤمنین، آسیه (ع) بانوی بزرگواری که در کاخ فرعون یک موحد عارف بود و جان خودش را در راه ایمان توحیدی خود نثار کرد، برای همه‌ی مؤمنین الگوست.

قرآن این را مطرح تا زمینه را برای درک این حقیقت فراهم کند که الگو بودنشان محدود به خانم‌ها نیست همه‌ی مؤمنان باید از ابعاد گوناگون شخصیت آن بزرگوار الگو بگیرند حتی بالاتر از این برخورد می‌کنیم با سخن امام عصر ارواحنفاذاه فرزند رشید و بزرگوار این بانوی بزرگوار عالم هستی که فرموده‌اند: **فِي ابْنَةِ رَسُولِ اللَّهِ لِي أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ** در دختر رسول خدا (ﷺ)

برای من (حجّت و امام عصر) بهترین و نیکوترین الگو برای تأسی و اقتدا و پیروی است.^۱ امام عصر علیه السلام که خودشان امام و مقتدا و الگوست، در زندگیشان از فاطمه‌ی زهرا علیها السلام جدّه‌ی بزرگوار خودشان الگو می‌گیرند. در نتیجه روشن شد که نقش الگویی حضرت زهرا علیها السلام فراگیر است و محدود به خانم‌ها نیست. بنابراین همه‌ی مؤمنین باید سعی کنند با شناخت ابعاد گوناگون شخصیت و خلقیات و روحیات و رفتار آن بزرگوار، به آن حضرت تأسی کنند. البته که هیچ کس توان آن را ندارد که هم‌پای آن بزرگوار در عرصه‌ی کمالات گام بردارد، چنان‌که امیرالمؤمنین علیه السلام در رابطه با خودشان به همین نکته اشاره فرمودند وقتی عظمت‌های وجودی خودشان را بیان داشتند فرمودند: **إِنَّكُمْ لَا تَقْدِرُونَ عَلَيَّ ذَلِكَ**: شما قدرت ندارید که در عرصه‌ی کمالات هم‌تا و هم‌پای من باشید. **وَلَكِنْ أَعْيُنُونِي بِوَرَعٍ وَاجْتِهَادٍ وَعَقَّةٍ وَسَدَادٍ**: ولكن تلاش کنید در جهت الهام گرفتن از من و به دنبال من حرکت کردن، با پرهیزگاری و مجاهدت و پاکدامنی و پایداری گام‌هایی بردارید تا لااقل یک شباهتی با من پیدا کنید.^۲ یعنی عین من نخواهید شد اما شبیه من می‌توانید در جهت تشبّه به من تلاش کنید. و واقعاً این نکته‌ی دقیقی است که فکر کنیم چقدر به اهل بیت عصمت و طهارت صلوات‌الله‌علیهم‌اجمعین شبیه هستیم؟

شیر را ماند همی بچه به او تو به پیغمبر چه می‌مانی بگو!

اگر ما فرزندان روحانی و معنوی پیامبر و اهل بیت صلوات‌الله‌علیهم‌اجمعین هستیم، اگر مادر همه‌ی عالم وجود و مادر ما

مؤمنین به طور خاص، فاطمه‌ی زهرا علیها السلام هستند، چه شباهتی به این مادر داریم؟

فرزند به مادرش شباهت دارد؛ ما به ام‌المؤمنین فاطمه زهرا علیها السلام چقدر شباهت داریم؟

این مقدمه را عرض کردم تا متوجه باشیم که اگر از نقش الگویی حضرت زهرا علیها السلام می‌خواهیم سخن بگوییم بحثی نیست

که مختصّ خانم‌ها باشد. همه‌ی مؤمنان اعم از مرد و زن می‌توانند از ابعاد گوناگون کمالات و شخصیت عظیم حضرت زهرا علیها السلام بهره ببرند.

حضرت زهرا علیها السلام الگوی حیا و عفاف

اولین حوزه‌ای که از ویژگی‌های حضرت زهرا علیها السلام می‌خواهیم به آن پردازیم، بحث حیا و عفاف در شخصیت این

بزرگوار است. دنیای امروز به شدت به درس‌آموزی از این بُعد از شخصیت فاطمه زهرا علیها السلام محتاج است. دنیای امروز دنیای

بی‌حیایی، دنیای کنار گذاشتن پاکدامنی و عفت و خداحافظی کردن با شرم و آزر است و به این لحاظ ما در عصر خودمان به

شدت محتاج و نیازمند به بهره‌گیری از این بُعد شخصیت فاطمه‌ی زهرا علیها السلام هستیم. در این بعد خاص شاید نقش الگویی

حضرت زهرا علیها السلام بیشتر متوجه خانم‌ها باشد، گرچه مسئله‌ی شرم و آزر چیزی نیست که محدود به خانم‌ها باشد. این یک

۱- مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۱۸۰.

۲- سیدرضی، نهج‌البلاغه، ص ۴۱۷.

ویژگی است که لازمه‌ی ایمان است. لا اِیْمَانَ لِمَنْ لَا حَیَاءَ لَهُ: کسی که حیا نداشته باشد از ایمان بهره‌ای نبرده است.^۱ حیا مختصّ خانم‌ها نیست، مرد و زن مؤمن با حیا و با عفافند.

حیا و عفاف یک بعد درونی دارد که روحیه‌ی عفت و پاکدامنی و روحیه‌ی شرم و آزر است که در زن و مرد یکسان است؛ منتها در ظهور این روحیه در خارج، جلوه‌های این حیا و عفاف در زن غلیظتر و شدیدتر از مرد مؤمن است. گرچه مرد هم در پوشش و آرایش و رفتارهای ظاهری می‌بایست از وقار و حیا و متانت شایسته‌ای برخوردار باشد. مرد مؤمن هم مجاز نیست در نحوه‌ی لباس پوشیدن یا به خود پرداختن و خودآرایی به گونه‌ای عمل کند که در بعد جنسیت مذکر خودش ظاهری جذاب در جامعه عرضه کند؛ چون از نظر علمی اثبات شده همان‌طور که پیکر زن برای مرد از نظر جنسی محرک است، پیکر مرد هم برای زن می‌تواند محرک باشد. بنابراین مرد عقیف و باحیا یعنی مرد مؤمن هم خودش را مجاز نمی‌داند به گونه‌ای لباس بپوشد و خود را بیاراید که جذابیت‌های جنسی خودش را در جامعه عرضه کند. منتها با توجه به اینکه خدای متعال ظرافت و زیبایی بیشتری در آفرینش پیکر زن قرار داده، روح عفاف و پاکدامنی و حیا و آزرمی که درون زن مؤمن است، در مظاهر قوی‌تری در پیکر او ظاهر می‌شود و پوشیدگی و وارستگی بیشتری را در او ایجاد می‌کند. مرد و زن مؤمن هیچ یک مجاز نیستند به نحوی در جامعه حضور پیدا کنند که بعد جنسیت آنها توجه برانگیزد و دیگران را خیره‌ی خودش کند. مرد و زن مؤمن باید با شخصیتشان در جامعه حضور پیدا کنند نه با جنسیتشان؛ یعنی با اندیشه‌ها، دانایی‌ها و علمشان، با کمالت روحی و اخلاقشان، با شخصیت انسانی‌شان و نه با جنسیت مذکر یا مؤنث خودشان. ولی این مسئله در مورد خانم‌ها غلظت بیشتری دارد. اگر زن در ظاهر، این پوشیدگی و حیا و عفاف را مراعات نکند، پیکر جسمانی او دیگران را خیره می‌کند نه شخصیت انسانی او. شخصیت انسانی او پشت جذابیت‌های جنسی او گم می‌شود و دیگر احدی به او به عنوان یک انسان با اندیشه‌های بلند، روحیات لطیف، خلقیات پسندیده و اعمال صالح نگاه نخواهد کرد. به او به عنوان یک عروسک ملوس جذاب که برای لذت‌جویی‌های جنسی و هوس‌بازی‌های مردان شهوتران به کار می‌آید نگاه خواهند کرد. بنابراین محیط جامعه، محیط عرضه‌ی جذابیت‌های جنسی زن نیست. زن باید به گونه‌ای خود را بپوشاند که وقتی در جامعه حاضر می‌شود فقط بعد انسانی او مورد توجه و مشاهده قرار گیرد. محلّ عرضه‌ی زیبایی‌ها و جذابیت‌های جسمی زن، خانواده و در روابط زناشویی است که آن محیط را گرم می‌کند. محیط اجتماعی و روابط اجتماعی عرصه‌ی مناسبی برای این امر نیست. با این مقدمه به سراغ برخی روایات می‌رویم که این بعد شخصیت حضرت زهرا علیها السلام را تا حدودی می‌شود شناخت و از آن درس گرفت. خصوصاً خانم‌ها بیشتر از آن می‌توانند الهام بگیرند.

۱- مجلسی، بحارالانوار، ج ۴۷، ص ۴۵.

روایات را از جلد ۴۳ کتاب بحارالانوار مرحوم علامه مجلسی رضوان الله تعالی علیه که قسمت اعظم آن در رابطه با زندگانی و شخصیت حضرت زهرا علیها السلام است نقل می‌کنیم.

۱- اولین حدیث در صفحه ۹۱ این کتاب آمده است. این حدیث را علامه مجلسی از نوادر راوندی نقل کرده‌اند از موسی بن جعفر از پدران بزرگوارشان ائمه‌ی معصومین علیهم السلام و نهایتاً از امیرالمؤمنین علیه السلام.

قَالَ عَلِيٌّ: اسْتَأْذَنَ أَعْمَى عَلَى فَاطِمَةَ فَحَجَبَتْهُ: امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید: فرد نایبایی اجازه خواست به محضر صدیقه‌ی طاهره علیها السلام شرفیاب شود، ایشان خود را پوشاندند (هنگامی که او خواست وارد شود، حجابی اختیار کردند). فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ لَهَا: لِمَ حَجَبْتِيهِ وَهُوَ لَا يَرَاكِ؟ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به حضرت زهرا علیها السلام فرمودند: دخترم چرا از او حجاب اختیار کردی و خود را پوشاندی؟ او که نایبناست و تو را نمی‌بیند؟ فَقَالَتْ: إِنَّ لَمْ يَكُنْ يَرَانِي فَأَتَيْتِي أَرَاهُ وَهُوَ يَشْمُ الرِّيحَ: حضرت زهرا علیها السلام به پدر عرضه داشتند که گرچه این فرد نایبناست و مرا نمی‌بیند، اما من که او را می‌بینم، و اینکه او بوی مرا هم استشمام می‌کند (عطری که من به کار برده‌ام استشمام خواهد کرد. دیدگان او نایبناست، اما شامه‌ی او که کار می‌کند). این دو نکته بسیار لطیف است نکته‌ی اول اینکه حضرت زهرا علیها السلام تا چه حد عفاف و حیا دارد که حاضر نیست خودش را در محضر یک مرد نامحرم بدون حجاب ببیند. صرف نظر از اینکه آن مرد نامحرم ایشان را خواهد دید یا نه، اینکه خودشان بدون حجاب در حضور یک مرد نامحرم حاضر باشند، برایشان تحمل ناپذیر است.

نکته‌ی دوم اینکه حضرت زهرا علیها السلام فرمودند او بوی مرا استشمام می‌کند. حضرت زهرا علیها السلام به عنوان یک امر مستحب در محیط خانه عطر استعمال می‌کردند برای اینکه در محضر پدر و شوهر بزرگوارشان معطر و خوشبو باشند. که اینجا یک تذکر جا دارد و آن اینکه استعمال عطر برای زن و مرد برای هر دو مستحب است، اما در مورد خانم‌ها محدود به محیط خانه و فضائی است که در آن نامحرم حضور پیدا نمی‌کند.

۲- حدیثی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در کتاب کافی نقل شده است که حضرت فرمودند: أَيْمًا امْرَأَةً تَطَيَّبَتْ ثُمَّ خَرَجَتْ مِنْ بَيْتِهَا فَهِيَ تُلْعَنُ حَتَّى تَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهَا مَتَى مَا رَجَعَتْ: هر زنی که خودش را خوشبو و معطر کند (عطر بزند، ادکلن بزند، حتی برخی از گرم‌ها که آغشته به مواد خوشبو کننده است، استعمال کند) و از خانه بیرون بیاید، این زن مورد نفرین خواهد بود تا زمانی که به خانه‌ی خودش بازگردد.^۱

پس اگر چه استعمال عطر برای زن مؤمن مستحب است، اما در محیط خانه، در محیطی که نامحرمی حضور ندارد. حضرت زهرا علیها السلام با توجه به این اصل فرمودند: درست است که این فرد نایبناست، اما بوی عطری را که من در داخل خانه

۱- طبرسی، مکارم الاخلاق، ص ۴۳.

استعمال کردم، استشمام خواهد کرد؛ لذا من این حجاب را به دور خودم می‌پوشانم تا آن مرد نتواند بوی عطری را که من استفاده کرده‌ام استشمام کند. هنگامی که حضرت زهرا علیها السلام این سخن را فرمودند، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّكَ بَضْعَةٌ مِنِّي**. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: من گواهی می‌دهم که تو پاره‌ی تن منی (از سنخ و جنس و وجود منی).^۱

این آموزه را هم از فاطمه زهرا علیها السلام بیاموزیم که محیط خانه محیطی است که زن باید خودش را در آن محیط زیبا، نظیف و آراسته بدارد. برای زن، مخصوصاً زنی که شوهر دارد، مستحب است که در محیط خانه خودش را بیاراید، نه اینکه در خانه ژولیده و کتیف باشد و خدای ناکرده وقتی از خانه بیرون می‌آید خودش را نظیف و معطر و زینت کند؛ که این درست نقطه‌ی مقابل آن چیزی است که اسلام توصیه می‌کند و انسان متأسفانه بعضاً می‌بیند که در خانه‌های اشخاص مذهبی هم این امر به صورت اشتباهی عمل می‌شود. یعنی خانم در محیط خانه‌اش اصلاً اهمیّت نمی‌دهد که لباس زیبایی بر تن کند، خودش را منظم و آراسته و آرایش کند، خودش را معطر کند، این اصلاً برایش مهم نیست. می‌گوید اینجا که خانه‌ی خودمان است مهم نیست. اما وقتی می‌خواهد از خانه خارج شود، لباس خیلی شیک می‌پوشد و خودش را آرایش می‌کند، معطر می‌کند. این درست نقطه‌ی مقابل آموزه‌های دینی و اسلامی ماست. این نکته هم شاید بد نباشد در رابطه با عطر اشاره کنم، بعضاً در رساله‌های عملیه‌ی فقها نوشته شده است که خانمی که عطری استعمال کرده و در محیطی حاضر شده که بوی عطر او را نامحرم استشمام کرده است، مستحب است این زن باید غسل کند. این معنای بسیار عمیقی دارد.

۳- حدیث دیگری از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله بخوانم که به حضرت زهرا علیها السلام فرمودند: یا فاطمه! (این در واقع به اعتبار ایّاک عتی و اسمع جاره است یعنی به حضرت زهرا علیها السلام فرمودند تا دیگر زنان مؤمن به این واسطه آموزش بگیرند):

ما من امرأة تزینت حسننها و خرجت من بیتها باحسن ما ملبوس حتی ینظر الناس الیها الا لعنھا ملائکة السموات و الارضین و کانت فی غضب الله حتی تموت و یومر بها الی النار. دخترم! هیچ زنی نیست که زیبایی‌های خودش را زینت کند و بیاراید و با زیباترین و نیکوترین جامه و لباس خود از خانه خارج شود تا مردم به او بنگرند، مگر اینکه ملائکه‌ی آسمان‌ها و زمین او را لعنت و نفرین می‌کنند و چنین زنی در غضب و خشم الهی است تا زمانی که از دنیا برود و بعد از مرگش فرمان ورود او به آتش دوزخ صادر شود و به او امر کنند که وارد دوزخ شو.^۲

متأسفانه بعضاً می‌بینیم که این آموزه‌های دینی در جوامع اسلامی فراموش شده و نکته‌ی بسیار عجیب این است که حضرت نفرمودند هیچ زنی نیست زیبایی خود را زینت کند و بهترین لباس خود را بپوشد... تا مردان به او بنگرند، فرمودند: **حَتَّى یَنْظُرَ النَّاسُ إِلَيْهَا؛** واقعاً نمی‌دانم چقدر ظرفیّت هضم این نکته وجود دارد. این ناس اعم از زن و مرد است. یعنی حتی یک

۱- مجلسی، بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۹۱.

زن مؤمنه خودش را نمی‌آراید تا زیبایی‌هایش را در جمع زنان عرضه کند و زن‌های دیگر را خیره‌ی زیبایی آرایش و لباس‌های مجللی که بر تن کرده‌اند، این هم جایز نیست. زن مؤمنه وقتی می‌خواهد در محیط خانم‌ها هم حضور پیدا کند، با سادگی، پوشیدگی و وقار تمام حضور پیدا می‌کند. این‌گونه نیست که چون این مجلس و مهمانی زنانه است دیگر مشکلی ندارد که من زن مؤمنه‌ی مقدّس خودم را آرایش کنم و معطر کنم و لباس‌های آن‌چنانی بر تن کنم و بگویم این عروسی زنانه و مردانه‌اش جداست، مهم نیست من در بین زنان هرگونه لباس بپوشم. اینجا فرمودند: **حَتَّى يَنْظُرَ إِلَيْهَا النَّاسُ**: اعم از زن و مرد است بنابراین زن مؤمنه مجاز نیست حتی برای اینکه زنان دیگر را خیره‌ی زیبایی‌ها و زینت‌ها و لباس‌های شیک خود کند، این‌گونه خودش را بیاراید و جامه بپوشد و در محیط حاضر شود. خدا می‌داند چقدر فاصله بین ما و این آموزه‌ها و تعالیم دینی است.

۴- از امام کاظم علیه السلام به نقل از پدر بزرگوارشان تا می‌رسد به امیرالمؤمنین علیه السلام: **قَالَ سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ أَصْحَابَهُ عَنِ الْمَرْأَةِ مَا هِيَ؟** پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله از اصحاب خودشان در رابطه با زن سؤال کردند که زن چیست؟ **قَالُوا عَوْرَةٌ**: گفتند: زن موجودی است که باید در پوشیدگی تمام باشد. **قَالَ فَمَتَى تَكُونُ أَدْنَى مِنْ رَبِّهَا**. پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: زن در چه حالتی در نزدیک‌ترین ارتباط با پروردگار خودش قرار خواهد داشت (به خدا نزدیکتر از حالات دیگر خواهد بود؟) **فَلَمْ يَدْرُوا**: هیچ یک از اصحاب پاسخ این سؤال را نمی‌دانستند. **فَلَمَّا سَمِعَتْ فَاطِمَةُ ذَلِكَ قَالَتْ أَدْنَى مَا تَكُونُ مِنْ رَبِّهَا أَنْ تَلْزَمَ قَعْرَ بَيْتِهَا**: وقتی فاطمه‌ی زهرا علیها السلام این سؤال را شنیدند فرمودند: نزدیک‌ترین حالت زن به پروردگارش وقتی است که در قعر خانه‌ی خودش ملازم باشد (یعنی در عمیق‌ترین نقطه‌ی خانه خودش که به فضای خارج از همه جای دیگر خانه دورتر است، حضور داشته باشد و زندگی کند)، **فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ إِنَّ فَاطِمَةَ بَضْعَةٌ مِنِّي**: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: فاطمه علیها السلام پاره‌ی تن من است (بخشی از وجود من و از جنس من است).^۱

این حدیث هم بسیار درس‌آموز است، اینکه زن تحمل حضور در خانه را نداشته باشد و دنبال و مترصد بهانه‌ای باشد که به هر صورتی از خانه خارج شود، یک نکته‌ی منفی برای یک زن است. شاید الآن به ذهنمان بیاید که پس چرا حضرت زهرا علیها السلام در جمع مردان در مسجد حاضر شدند، آن سخنرانی و خطبه‌ی غرّاً را ایراد کردند و آن مناظره‌ی کوبنده را با ابوبکر داشتند و او را در بین جمع محاکمه و رسوا کردند یا چگونه حضرت زینب علیها السلام در کوفه یا در بازار شام یا در دستگاه یزید بن معاویه در دستگاه و کاخ ابن‌زبیر سخنرانی کردند، و با این طواغیت مناظره کردند؟ پس عملکرد اهل بیت علیهم السلام را چگونه باید

۱- مجلسی، بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۹۲.

توجیه کرد؟ پاسخ این است مواردی که از حضرت زهرا علیها السلام، حضرت زینب یا ام‌کلثوم یا فاطمه بنت‌الحسین علیها السلام و امثال اینها نقل شده، کلیه‌ی این موارد در شرایط اضطرار است.

در شرایط اضطرار احکام اولیه جای خود را به احکام ثانویه می‌دهد اسلام هم احکام اولیه دارد که مربوط به شرایط طبیعی است و هم احکام ثانویه دارد که مربوط به شرایط اضطرار است. مثال مشهورش اینکه خوردن گوشت مردار حرام است. طبق احکام اولیه هیچ انسان مسلمانی مجاز نیست که در شرایط عادی و طبیعی به سمت حیوانی که ذبح شرعی نشده، دست دراز کند و بخورد. اما اگر همین فرد مسلمان در موقعیت خاصی مثلاً در یک بیابان دور افتاده‌ای و در گرسنگی شدید قرار گرفت، هیچ غذای پاک و حلالی هم در دسترس نبود و گرسنگی به قدری شدید شد که در معرض مرگ قرار داشت، در این شرایط اضطرار، حکم ثانویه‌ی دین جای حکم اولیه را می‌گیرد و او مجاز می‌شود که صرفاً به حدی که از مرگ نجات پیدا کند و نه ذره‌ای بیشتر از گوشت گوسفند مرداری که آنجا افتاده مقداری بخورد. *الضرورات تبيح المحذورات*: ضرورت‌ها چیزهای که ممنوع است را مباح می‌کند.^۱ *منتها الضرورات تقدر بقدرها*: فقط به همان میزانی که آن حالت اضطرار را از بین ببرد، مباح می‌کند.^۲

این حکم شرعی را که متوجه شدیم، آن وقت می‌فهمیم که شرایطی را که حضرت زهرا علیها السلام در آن قرار گرفتند بعد از آن هجمه‌ای که به خانه‌ی آن بزرگوار شد و بعد از غصب حق امیرالمؤمنین علیه السلام و شرایطی را که به امر رسول خدا، امیرالمؤمنین علیه السلام که در برابر غصب خلافت و حمله و هجوم آن افراد پلید سکوت کنند و چیزی ابراز نکنند، در آن موقعیت که امیرالمؤمنین علیه السلام مأمور به سکوت بودند، حضرت زهرا علیها السلام مأمور به سخن گفتن و مبارزه شدند و برای دفاع از حق امیرالمؤمنین علیه السلام و حقیقت اسلام و رسوا کردن کسانی که به جای رسول الله صلی الله علیه و آله به ناحق نشستند بودند به مسجد رفتند و آن سخنرانی را کردند و آن مناظره و گفتگو را با ابوبکر داشتند که او را آن‌گونه رسوا کردند. یا در داستان عاشورا به روشنی شرایط اضطرار را درک می‌کنیم، به خواست خودشان نبود، شرایط اضطرار آن موقعیتی بود که آنها را به حالت اسارت در آن محیط آورده بودند و می‌خواستند قضیه را واژگونه عرضه می‌کردند، می‌گفتند: حسین بن علی علیه السلام از دین جدش خارج شده بود و بر امیرالمؤمنین حاکم شرعی جامعه‌ی مسلمین خروج کرده بود و طبق حکم اسلام به فرمان جدش پیامبر صلی الله علیه و آله و در اجرای احکام رسول خدا صلی الله علیه و آله در کربلا کشته شد. در این شرایط بود که حضرت زینب و یا حضرت ام‌کلثوم یا فاطمه بنت‌الحسین علیها السلام گفتگو و مناظره کردند و پیام نهضت عاشورا را آشکار کردند و رسوایی دستگاه یزیدی را هم برملا کردند. بنابراین اینها هیچ‌کدام ابزاری نمی‌شود که در شرایط طبیعی و عادی یک زن طالب این باشد که هر چه بیشتر اوقات خودش را در خارج از خانه و در جامعه صرف کند.

-۱

-۲

حضرت زهرا علیها السلام فرمودند: نزدیک‌ترین حالت زن به پروردگارش وقتی است که ملازم عمیق‌ترین نقطه‌ی خانه‌ی خودش باشد. پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: **إِنَّ فَاطِمَةَ بَضْعَةٌ مِنِّي** (فاطمه علیها السلام پاره‌ی تن من است، از جنس من است، با من سنخیت دارد). این نکته بسیار لطیف است که مواردی که حضرت رسول صلی الله علیه و آله در مورد حضرت زهرا علیها السلام فرمودند: **فَاطِمَةَ بَضْعَةٌ مِنِّي**؛ تمام موارد ناظر به جنبه‌ی حیا و عفاف است که حضرت علیها السلام مظاهرش را از خودشان آشکار می‌کنند.

۵- **رُوی عَنْ عَلِيٍّ قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ**: از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل شده که ما گروهی بودیم که در محضر پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نشستیم. **فَقَالَ أَخْبِرُونِي أَيُّ شَيْءٍ خَيْرٌ لِلنِّسَاءِ**: پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: به من خبر دهید بهترین چیز برای بانوان چیست؟ **فَعَيَّنَا بِذَلِكَ كُلُّنَا حَتَّى تَفَرَّقْنَا**: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: همه‌ی ما از پاسخ دادن درماندیم، سکوت کردیم و این سکوت ادامه پیدا کرد تا جمع ما پراکنده شد. **فَرَجَعْتُ إِلَى فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ فَأَخْبَرْتُهَا الَّذِي قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ وَ كَيْسَ أَحَدٌ مِنَّا عَلِمَهُ وَ لَا عَرَفَهُ**: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: من به خانه نزد فاطمه علیها السلام بازگشتم و او را از چیزی که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند مطلع کردم و هیچ کدام از ما پاسخ آن را نمی‌دانست. **فَقَالَتْ وَ لَكِنِّي أَعْرِفُهُ**: حضرت زهرا علیها السلام فرمودند: ولكن من پاسخ آن را می‌دانم. **خَيْرٌ لِلنِّسَاءِ أَنْ لَا يَرَيْنَ الرَّجَالَ وَ لَا يَرَاهُنَّ الرَّجَالُ**: بهترین چیز برای زنان این است که نه ایشان مردان را ببینند و نه مردان ایشان را ببینند. **فَرَجَعْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ سَأَلْتَنَا أَيُّ شَيْءٍ خَيْرٌ لِلنِّسَاءِ وَ خَيْرٌ لَهُنَّ أَنْ لَا يَرَيْنَ الرَّجَالَ وَ لَا يَرَاهُنَّ الرَّجَالَ**: امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرمایند: من بلافاصله خدمت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله رسیدم و عرض کردم: یا رسول الله بهترین چیز برای زنان این است که نه زنان مردان را و نه مردان زنان را ببینند. **قَالَ مَنْ أَخْبَرَكَ فَلَمْ تَعْلَمَهُ وَ أَنْتَ عِنْدِي**: پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: چه کسی به تو خبر داد؟ تو که نزد من بودی این را نمی‌دانستی. **قُلْتُ فَاطِمَةُ**: عرض کردم: فاطمه علیها السلام. **فَأَعْجَبَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ**: این پاسخ باعث شگفتی پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله شد. **قَالَ إِنَّ فَاطِمَةَ بَضْعَةٌ مِنِّي**. پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: فاطمه پاره‌ی تن من است.^۱